

Helsedirektoratet

Postboks 220 Skøyen
0213 OSLO

Vår referanse: 20/01114-1
Arkivkode: 0
Saksbehandler: Åse Laila Snåre,
Deres referanse:
Dato: 01.04.2020

Vurdering av effekt av innførte nasjonale tiltak - innspill fra KS

Det vises til epost av 30.mars med invitasjon til å gi innspill til arbeidet for å vurdere effekt av innførte nasjonale tiltak mot Covid-19-pandemien. Følgende tre spørsmål ønskes besvart:

- 1) Er det noen tiltak som er spesielt krevende og som man bør ta sikte på å avvikle først, hvis det skulle bli mulig å lempe på tiltakene? Er det noen tiltak som er unødvendige, har liten effekt eller utilsiktede negative effekter?
- 2) Hva vil være viktigst å gjøre for å få hjulene i gang igjen i næringsliv og samfunn?
- 3) Er det noen andre tiltak eller justeringer av dagens tiltak som vil kunne gi bedre og mer målrettet effekt enn dem vi har i dag?

KS' innspill baseres delvis på den løpende dialogen vi har med våre medlemmer om de problemstillinger de har behov for å drøfte på oss, og delvis på innspill vi har mottatt fra enkeltkommuner og samarbeid av kommuner på direkte forespørsel.

Innledningsvis ønsker vi å påpeke at spørsmålene – eller i alle fall svarene på dem – delvis overlapper. For eksempel vil tiltak som ønskes avviklet først også være blant de viktigste for å få hjulene i gang igjen, men vi forsøker allikevel å sortere hovedpunktene inn under de spørsmålsstillingene dere har. Vi har også valgt å legge til et fjerde punkt for å fange opp innspill som ikke nødvendigvis faller inn under spørsmålene. Alle innspillene er samlet i et felles dokument som følger som vedlegg, slik at de også kan leses i sin helhet.

1) Er det noen tiltak som er spesielt krevende og som man bør ta sikte på å avvikle først, hvis det skulle bli mulig å lempe på tiltakene? Er det noen tiltak som er unødvendige, har liten effekt eller utilsiktede negative effekter?

Barnehager og skoler

Flertallet av kommunene som har besvart dette tar opp behovet for å reåpne barnehager og skoler. Stengningen oppleves som utfordrende både for kommunenes egen tjenesteyting og for de delene av næringslivet som ikke er stengt ned, både for dem med hjemmekontor og spesielt for dem uten denne muligheten. Det er også store bekymringer knyttet til utsatte barn og unge som ikke har tilbud eller ikke nyttiggjør seg det tilbudet som finnes. Det er høy terskel for en familie å betegne seg selv som utsatt og i behov av tiltak.

Eventuell reåpning og tidspunkt og grader av dette må nødvendigvis vurderes opp mot smittevern hensyn. Kommunene ber også særskilt om at man i forbindelse med vurderingen tar hensyn til transportbehov som oppstår, både skoleskyss og ordinær kollektivtransport.

Karantenebestemmelser

Flere kommuner peker på at karantenebestemmelsene for helsepersonell oppleves som unødvendig stramme. Bestemmelsene om karantene for helsepersonell setter mulighetene for opprettholdelse av kontinuerlig drift i institusjoner og hjemmetjenester i risiko. Det er ønskelig at disse revurderes i lys av dokumentert effekt – og sees i sammenheng med mulige testkriterier, etter som både testkapasitet og testmetoder utvikles.

Virksomheter med pålagt nedstengning

Det er ønskelig å revurdere behovet for at «alle» virksomheter som innebærer direkte kontakt med andre mennesker opprettholdes – og at dette vurderes, selvfølgelig opp mot smittevern hensyn.

Det påpekes at slitasjen er stor i familier som har hjemmeboende demente eller andre som vanligvis mottar dagtilbud.

Psykologer og samtalerapeuter gir tilbud til sårbare grupper som er ekstra utsatte i denne situasjonen. Det er også ønske om å revurdere behovet for at individuelle serviceytelser som for eksempel frisører må holde stengt – og smitteverneffekten av slike tiltak.

Hytteforskriften

Flere kommuner påpeker at det er vanskelig å forklare og opprettholde hytteforbudet, spesielt når hjemkommune og hyttekommune tilhører samme legevakt- og sykehusområde. Det er ønskelig å se på mulighetene for å lempe noe på denne – evt åpne for lokale vurderinger, når påskeferien er over.

2) Hva vil være viktigst å gjøre for å få hjulene i gang igjen i næringsliv og samfunn?

Som sagt innledningsvis vil tillempling av tiltakene som er påpekt under punkt 1 være gode tiltak også for å få hjulene i gang igjen. Disse gjentas ikke her. Andre innspill KS har mottatt fra forespurte kommuner, er:

Oppheve restriksjoner for enkelt næringer, og presisere hvilke næringer som kan opprettholdes uten at det kommer i konflikt med smittevern hensyn.

Bruke kommunesektoren som virkemiddel for næringsaktivitet

Kommuner og fylkeskommuner vil generelt ha behov for å kunne forsere vedlikeholdstiltak også ut over det som allerede er planlagt og finansiert gjennom vedtatt budsjett. En egen tiltakspakke til kommuner og fylkeskommuner er allerede varslet av Stortinget i Innstilling 2016 S (2019-20). En slik tiltakspakke vil føre til økt aktivitet i lokalt næringsliv, reduserte dagpengekostnader og økte skatteinntekter.

Karantenebestemmelser

Revurdere karantenebestemmelser for utenlandsbasert personell. Mange næringer er i behov av personell fra utlandet – og spesielt gjelder dette fiskeri- og landbruksnæringene.

Regelverk for offentlige anskaffelser

Vurdere mulighetene for midlertidig forenklinger i regelverk for offentlige anskaffelser, slik at offentlige innkjøp kan forseres. Dette vil være særlig aktuelt for anskaffelser som er lavere enn terskelverdiene i EØS-avtalen.

Import

Flere kommuner beskriver at det er utfordrende for industribedrifter med import av materiell og råvarer. Vurdere muligheten for at nasjonale myndigheter kan bidra til bedre flyt.

Digital infrastruktur

Behovet for god og tilgjengelig digital infrastruktur er viktigere enn noen gang. Stortinget har i Innstilling 2016 S (2019-20) økt bevilgningen til utbygging av bredbånd i områder uten kommersielt grunnlag for utbygging, noe som er et målrettet offentlig tiltak for å øke utbyggingstakten.

Kollektivtrafikk

Velfungerende kollektivtrafikk er en forutsetning for velfungerende arbeidsmarkedsregioner, spesielt i de tettbodde områdene i landet. Det vil være lettere å sikre dette hvis ruteproduksjonen ikke tas for kraftig ned i perioden med sterke reisebegrensninger. Dette krever en inntektssikring fra staten.

Tiltak for å hindre konkurser/permittinger

Det er viktig å opprettholde og videreutvikle tiltakene på dette området. Konkurser nå i bedrifter som har livets rett i en normalsituasjon vil varig svekke produksjonskapasiteten, og kunne øke utfordringer knyttet til varig utenforskap i arbeidsmarkedet.

3) Er det noen andre tiltak eller justeringer av dagens tiltak som vil kunne gi bedre og mer målrettet effekt enn dem vi har i dag?

Råd om å unngå kontakt

Det er ønskelig med klarere råd, for eksempel om hvor mange barn som kan være sammen i barnehagetilbud.

Tydligere råd og hvem som er risikogrupper, og til risikoutsatte om hvordan de bør forholde seg – og evt også endre innretningen på enkelte tiltak fra allmenne regler til særskilte regler for risikoutsatte grupper.

4) Annet

Bekymring for sårbare barn og unge

KS oversendte i går et innspill til ekspertgruppen som ser på behov for tiltak rettet mot sårbare barn og unge. Dette vedlegges til orientering.

Det nevnes allikevel noen momenter her:

Barnevern

Stengningen av barnehage og skole har som utilsiktet effekt at det setter sårbare barn i fare. Barn som lever i situasjoner der det er fare for deres helse og utvikling, blir vanskelig å oppdage når barnehage og skole er stengt, og spesialisthelsetjenestetilbudene til de samme gruppene også reduseres.

Til tross for allmenne oppfordringer om å melde bekymring sier nesten fire av ti barnevernstjenester at de mottar færre bekymringsmeldinger enn vanlig. Dette bygger opp under behovet for reåpning av skoler og barnehager.

Smittevernustyr

Bestilling, fordeling og distribusjon har vært en gjentakende utfordring. Noe av dette har selvfølgelig vært preget av det smittevernustyr et et knapphetsgode, og at det ikke har vært utstyr tilgjengelig.

Allikevel ser vi grunn til å be om en vurdering av om dagens system er det mest hensiktsmessige. Flere kommuner og også KS innkjøpsforum har stilt spørsmål ved hvor lurt det er at kommunene hver for seg og evt i innkjøpsamarbeid skal konkurrere med Sykehusinnkjøp som overordnet nasjonal innkjøper om de samme ressursene. Vi ber derfor om at det vurderes om det bør etableres en modell hvor alt smittevernustyr anskaffes, fordeles og distribueres fra nasjonal innkjøper. Dette forutsetter at man samtidig vurderer en god, forutsigbar og transparent fordelingsmodell.

Prioriteringsveilederen

Mange kommuner rapporterer bekymring knyttet til at rask og lite forberedt utskrivning av personer med rus- og psykiske lidelser har skutt fart som konsekvens av beredskapsforberedelsene i sykehusene. Dette sammenfaller også med midlertidig forskrift om soning medfører at mange sendes ut av fengsel tidligere enn antatt. Samlet medfører dette store utfordringer for kommunale tjenester innenfor sosial, bolig og helse/omsorg. Det er ønskelig å revurdere om det er mulig å opprettholde og noe større døgncapasitet innenfor psykisk helsevern.

Manglende helhet i beredskapsplanlegging

Kommunene er forberedt på at de må ta imot flere og sykere pasienter fra sykehus, og at terskelen for innleggelse blir høyere. Det er en utfordring at man i denne situasjonen har svært lite annet enn behovsmeldinger fra sykehusene å forholde seg til. Det etterlyses en kvalifisert vurdering av hva de ulike scenariene som er utviklet vil bety i behov for ekstra kommunale døgnplasser og forventet økt trykk i hjemmetjenester og hos fastleger. For å planlegge og etablere tilbudene er det nødvendig med både vurderinger av og løsningskonsepter for dekning av kapasitetsbehov, kompetansebehov, behov for medisinsk utstyr og smittevernutstyr og behov for pasienttransport.

Personellutfordringer

Mange kommuner er bekymret for personellsituasjonen. Personell fra andre fagområder omdisponeres til tjeneste i pleie og omsorgssektoren. Det etterlyses gode opplæringstilbud for disse, både innenfor grunnleggende helse- og omsorgstjenester, og spesielt innenfor renhold og smittevern.

Sikring av kommunenes og fylkeskommunenes inntekter

KS har tidligere gitt en foreløpig redegjørelse for hvilke merkostnader og mindreinntekter dagens situasjon påfører kommunesektoren samlet. En kompensasjon for dette er nødvendig for at kommunene skal kunne etablere nye tilbud innenfor helse og omsorg, og samtidig ikke avvikle aktivitet på andre områder. Dette synes å være anerkjent og et stykke på vei imøtekommet i Stortingets nylige vedtak om krisepakke.

Med vennlig hilsen

Helge Eide
Områdedirektør

Åse L. Snåre
Avdelingsdirektør helse og velferd